

Ἐχεις τὴν κρυσταλλένια δροσιά τοῦ τραγουδιοῦ.
Καὶ σὰ σιμά σου γέρνω, θὰ βλέπω τὴ σιά,
Ποὺ οἱ φυλλωσιές θὰ ρίχνουν στὴν ἄσπρη μου ποδιά.
Θὰ τραγουδεῖς μονάχη, σὺ βρύση ἁρμονική,
Τὴν ὥρα ποὺ σκοτάδι πέφτει θολὸ στὴ γῆ.
Τὸ κέντημα θ' ἀφίνω σιγά στὴν ἀγκυλιά,
Καὶ κάτι θὰ προσμένω καὶ κάτι θὰ γρικῶ...
Ὡ τοῦ σπιτιοῦ μου βρύση, πόσο θὰ σ' ἀγαπῶ !

3

Βρυσούλα, ἄς ἤξερα τί λές,
Γλυκεῖά βρυσούλα.
Τὸ μίλημά σου μιὰ ζωή
Καὶ μιὰ δροσούλα.

Βρυσούλα, ἄς ἤξερα τί λέει
Καὶ δὲ σωπαίνει
Τὸ μίλημά σου τὸ γλυκὸ
Ποῦ μ' ἀνασταίνει.

Βρυσούλα, ποῦ εἶσαι τῆς νυχτιᾶς
Γοργὸ τραγοῦδι,
Ποτίζεις μόν' μέσ' στὴν καρδιά .
Κάποιο λουλούδι.

Βρυσούλα γοργοτραγοῦδι
Κι ὄνειρεμένη,
Θὰ μοῦ δροσίσεις τὴν καρδιά
Τὴ διψασμένη ;

Γενεύη.

ΜΕΛΙΩ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ

Ποτὲς δὲν κάρπισε ἡ θεατρικὴ μας παραγωγὴ τόσο ἄφτονα, ὅσο τοῦτο τὸ καλοκαίρι. Ἐξὸν ἀπὸ τὴν τάση ποὺ φανερώθηκε τὰ τελευταῖα χρόνια στὰ θεάτρα μας γιὰ τὰ πρωτότυπα ἔργα, βοήθησε πολὺ κι ὁ Ἀβερῶφειος ἀγώνας ποὺ προκήρυξε τ' «Ὁδεῖο Ἀθηνῶν» μὲ βραβεῖο δυὸ χιλιάδες δραχμὲς ἀπὸ κληροδοτημένα χρήματα τοῦ μακαρίτη Ἀβέρωφ.

Δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια, μῆτε πέντε θαρροῦμε, ποὺ ἡ πρωτότυπη θεατρικὴ κίνηση στὰ καλοκαιριάτικα θεάτρα τῆς Ἀθήνας ἔλειπε ὁλότελα. Ἡ «Νέα Σκηνὴ» μὲ τὸ Χρηστομάνο τότες πάσκιζε νὰ παρουσιάσῃ ἔργα διαλεγμένα ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη τῆς ξένης φιλολογίας. Κάπου κάπου πολὺ σπάνια ἀκοινοῦνται καὶ κανένα ἔργο ρωμοῦ συγγραφέα καὶ σιγοσβιούσε πάλι ἀθόρυβα. Ὁ καιρὸς ὅμως τραβοῦσε, καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας μας, πάντα ἀργῇ καὶ στραβοπατημένη, μὰ καὶ πάντα ἐξέλιξη πρὸς τὸν πολιτισμὸ, γινότανε φανερότερη ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας δικῆς μας θεατρικῆς φιλολογίας.

Ὅσο κι ἂ φαίνεται τὸ θέατρο κατὰ σὰν περιττὴ

πολυτέλεια μιᾶς κοινωνίας, ὅμως δὲ θὰ μπορέσῃ κανεὶς ν' ἀρνηθῇ πὼς σὲ κάθε σημερινὴ κοινωνικὴ κατάσταση, ἔστωντας συχισμένη κι ἀκαταστάλαχτη, τὸ θέατρο ξετυλίγεται σὰ μιὰν ἀνάγκη τῆς πρώτης γραμμῆς. Ἀκόμα οἱ μισοβάρβαροι κι ἀπολίτιστοι λαοὶ ἔχουν κι αὐτοὶ τὴ θεατρικὴ τους τέχνη καὶ φιλολογία, πρωτόγονη βέβαια καὶ βαριὰ ἁρμολομένη, μὰ σὰν κάτι ξεχωριστό, ἀνθισμένο κι ὁλοεῦδο, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν ποίηση, τὸ θρέφουν καὶ τὸ συντηροῦν σὰν τὸ ἀρχαῖο «ἄσβεστο πῦρ» μὲ τῆς καρδιάς τους τὸ αἷμα.

Σὲ μᾶς δὲν μπορούσε ὁ δρόμος νὰ τραβήξῃ ἀλιῶς. Ἡ θεατρικὴ τέχνη δὲν εἶχε καλλιεργηθεῖ ἴσα μὲ τοὺς τελευταίους καιροὺς ἐκεῖ ποὺ ἀληθινὰ σπέρνεται, ποτίζεται, ἀνθίζει καὶ καρπίζει, ἀπάνου δηλαδὴ στὴν ἴδια τὴ σκηνή. Ἀγωνιζότανε μονάχα νὰ δειχτῇ σὲ τυπωμένες φυλλάδες, ἀνάμεσα στὸ ρίγος τῆς καθαρεύουσας, στὸ βήχα τοῦ δασκαλικοῦ μέτρου, στὴ σκοτούρα τῆς ἀπεραντολογίας, στὴ μονοτονία τῆς ξερῆς ἔκφρασης, στὴν ἀλυσισιὰ τοῦ δραματικοῦ τόνου, στὴν ἀκαταδεξιὰ τάχατες τοῦ «χίδην», στὴ βουβαμάρα τοῦ μέσα κόσμου, στὸ ὑπνισμὸ κάθε κρυφῆς χάρις τῆς αἴσθησης, στὸ ζουγκράφισμα κάθε κίτρινοπαθιασμένης ὄψης, στὸ σβίσσιμο κάθε ζωερῆς ὁρμῆς, στὸ πνίξιμο κάθε ποῦ ἀπὸ τὴ νιότη ἀναβροῦζει ἀδάμαστος, μακριὰ στερούμενη ἀπὸ τὴν πλέρια ζωὴ, μακριὰ ἀπὸ τὰ γύρα καὶ τὰ μέσα τῆς ψυχῆς, μακριὰ ἀπὸ τὸ αἰώνιο αἶσθημα τοῦ ἐγώ, μακριὰ ἀπὸ τὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς, ἀπὸ τὴν ἀταραξία τῆς ἀψηλῆς γαλήνης, ἀπὸ τὴν ποίηση τοῦ χαμηλοῦ, τοῦ ταπεινοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, μακριὰ ὡς κι ἀπ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν πραγματικότητι στὸ θάνατο.

Ἦρθε ὅμως ἡ ὥρα τῆς θεατρικῆς μας τέχνης νὰ δοκιμασθῇ σύμφωνα μὲ τὸ προορισμὸ της. Τ' ἀμόρφωτο θεατρικὸ μας κοινόν, σχηματισμένο κοινόν μ' ὅλη τὴ λειψάδα του, ζητοῦσε ψυχάρμητα τὴν αἴρα τῆς δικῆς μας σκηνικῆς τέχνης. Κ' ἔτσι συνέβηκε κατὰ περίεργο τόσο, ὅσο κι ἀπλό. Στὶς μικρὲς ἐπιρχίες, στὰ χωριά φροντίζονε τὶς ἀρρώστιες πρᾶχτικοὶ γιατροὶ κομπογιαννίτες, ποὺ κάνουνε τὸν παθολόγο, τὸ χειρουργό, τὸ δοντογιατρό, τὸ ματογυιᾶτρό, τὸ μάμμο κ.λ.π. Τὸ ἴδιο ἀκόμα κάνουν κ' οἱ σπουδασμένοι γιατροὶ ἅμα τυχόνε σὲ στενὸ τόπο, ποὺ δὲ σηκώνει εἰδικότητες. Αὐτὸ τὸ ἴδιο γίνηκε καὶ στὴ θεατρικὴ Τέχνη στὴν Ἑλλάδα. Μιᾶς κ' ἔπρεπε νὰ ῥ-θῇ, ποιοὶ τῆς εἴτανε γραφτὸ νὰ τὴν καλλιεργήσουν πρῶτοι πρῶτοι ; Φυσικὰ οἱ ἐπαγγελματίες ἀνθρώποι τῆς πέννας, οἱ δημοσιογράφοι, ἀφοῦ δὲν μπορούσε νὰ βρεθοῦνε οἱ εἰδικοί.

Κ' εἶδαμε ἔτσι τὴ δημοσιογραφία ν' ἀπλώνῃ τὰ

φτερούγια της καὶ στὴ σκηνή, ὅπως τὰ εἶχε ἀπλώσει ἴσα μὲ τότες καὶ σ' ἄλλα εἶδη τοῦ λόγου. Ὁ Ἰδιος ἄθροπος ποὺ ἔγραφε χρονογράφημα, εἶδησι, πολιτικὸν ἄρθρον, ἔγραφε καὶ δράμα. Καὶ τὸ ἀποτελεσμα ; Δὲν ξέρουμε ἂν τὰ κατὰφερονε στὸ χρονογράφημα, στὴν εἶδησι, στὸ πολιτικὸν ἄρθρον, μὰ βέβαιον εἶναι πὼς στὸ δράμα τίποτα δὲν ἔλεγε, γιατί δὲν ἤξερε ποῦ νὰ πατήσῃ, ποῦ νὰ σταθῇ καὶ πὼς νὰ κοιτάξῃ τὴ ζωὴ γιὰ νὰ βγάλῃ τὴν Τέχνη. Ὅλα τὰ ἔβλεπε μέσῳ ἀπὸ τὸ θαμπὸ φακὸ τῆς δημοσιογραφικῆς συμπεριφορολογίας κ' ἐπιπολαιότητος.

Σὲ τέτοια κατάσταση βρῆκε τὴ θεατρικὴ μας φιλολογία ὁ φτερινὸς Ἀβερῳφειὸς δραματικὸς ἀγῶνας, ποὺ ἕνας ἀπὸ τοὺς ὄρους του εἶτανε ν' ἀνεβάζουνται στὴ σκηνὴ τὰ ἔργα. Κ' ἔτσι παιχτήκανε σ' ὅλη τὴν καλοκαιριάτικη θεατρικὴ περίοδο τριάντα πρωτότυπα ἑλληνικὰ ἔργα γραμμένα ἀπὸ ἄλλους τόσους συντάχτες, ἀρχισυντάχτες καὶ παρυσυντάχτες τῆς φημεριδογραφίας μας, ἔξδν διὰ ἢ τρεῖς. Τί εἶτανε τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἔργα εἶδανε οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» στίς σχετικὰς μας κριτικὰς σημειώσεις. Ὅσα δὲν ἀναφέραμε εἶτανε κατώτερα ἀπὸ τ' ἄλλα καὶ μερικὰ εἶτανε ἴσα στὴν ἀξίᾳ μ' αὐτὰ ποὺ χτυπήσαμε, τὰ χοντροκομμένα καὶ τὰ βαρβαρότεχνα, ποὺ τὰ χτυπήσαμε μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ βγαίνανε μὲ ἀξίωση γιὰ ἀριστοτεχνήματα. Κι ἂν πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ἔργα δὲν εἶχανε σύγκριση μὲ τὰ παλιὰ τῆς μακαρονικῆς ἐποχῆς, εἶναι γιατί ἡ σκηνὴ ξεκαθαρίζει πολλὰ ἐλαττώματα, δίχως ὅμως καὶ νὰ χαρίζῃ προτερήματα σ' ὅσους δὲν πισκίζουν ἀπ' ἀλλοῦθε νὰ τ' ἀποχτήσουν.

Καὶ θὰ λέγαμε πὼς ὅλ' αὐτὰ στέκονται σὺν κατὶ ἀσήμεντο γιὰ τὸ μέλλο ποὺ εἶναι ὅλο δικό μας, ἂν τῆς θεατρικῆς μας τέχνης, ποὺ μπορούσε νὰ προκόψῃ σὲ μᾶς πολὺ γλήγορα, τῆς ἔλειπε ἕνας βραχνᾶς ποὺ τῆς πιτᾶ τὸ στήθος καὶ δὲν τῆς ἀφίνει λεύτερη τὴν ἀνάσα.

Ὁλος ὁ κοσμάκης διαβάξει στίς φημερίδες πὼς κάθε καινούριον ἔργο εἶναι θάμα θαμάτων. Πηγαίνει στὸ θέατρο μὲ τὴν τέτοια πεποίθησι καὶ ἂν τὸ φυσικὸ του γούστο παναστατῇ, ὅμως δὲν μπορεί νὰ φανῇ ἀσώφρωνος μὲ τοὺς ἄλλους. Αὐτοὶ ποὺ τὰ γράφουν, κατὶ καλῆτερα θὰ ξέρουν. Ἀρα τὸ θάμα θαμάτων ὁ θεατὴς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ νοιώσῃ καὶ σκίβει τὸ κεφάλι ταλανίζοντας τὸν ἑαυτοῦ του γιὰ τὴν ἀμορφωσιά του, ὅσο ποὺ καταντᾷ σιγὰ σιγὰ νὰ παρὰδέχεται μὲ τὰ σωστά του τὰ λογῆς λογῆς ἀνούσια καὶ ἄτεχνα θεατρογραφήματα. Μὲ τέτοιον τρόπο τὸ λοιπὸν διαστρέφονται ὁλοένα τὰ γούστα τῆς κοινῆς μας, καὶ μὲ τέτοιον τρόπο ἀργοπερπατᾷ κ' ἡ σκηνικὴ μας τέχνη στὸν ἀνηφορικὸ τῆς δρόμο.

Πὼς νὰ χαράξῃ ἀληθινὸν ταλέντο, καὶ ἂ χαράξῃ πὼς νὰ σταθῇ στὴν τέτοια σίχισι καὶ ἀποκλειστικότητα ;

Καὶ ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ ; Τὸ τονίσαμε τόσες φορές ἴσα μὲ τώρα. Ἐλλειψη ἀπὸ μέρους τοῦ Τύπου φωτεινῆς κριτικῆς, ποὺ νὰ ὀδηγᾷ τὸ κοινόν, δυσκαλεϊνόντάς το, στὸν ἴσιον δρόμον ποὺ δὲν εἶναι δὲ καὶ τόσο δυσκολοξάνοιχτος. Μὰ τὰ σύνορα τοῦ Τύπου στὸν τόπον μας εἶναι συχισμένα μὲ τὰ σύνορα τῆς Τέχνης. Κι ὅσο δὲν ξεκαθαρίζουν, πὼς νὰ περιμείνουμε ἀλλαγὴ ;

Ἔτσι βγαίνει ἀληθινὸς ὁ λόγος ποὺ εἴπαμε ἀπ' αὐτὲς τίς στήλες ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια («Νουμάς», ἀριθ. 322 τοῦ 1908), πὼς δηλαδὴ «ἔστερα ἀπὸ τὸ δάσκαλον καινούριον Τυραννίαν προβάλλει στὴ λευτερομένη Ἑλλάδα, ἡ τυραννία τῆς δημοσιογραφίας. Τῆς δημοσιογραφίας στὴν Τέχνη».

Ἐνῶ μίθημα μονάχα μπορούσε ἀπάνου σ' αὐτὸ νὰ δοθῇ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Ἀβερῳφειῶν. Οἱ κριτὲς του θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ δώσουν βραβεῖον σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς φτερινὸς κομπογιαννίτες τῆς θεατρικῆς Τέχνης. Σὲ χώρα ποὺ ἔχει συστηματικὰ ἀποκλείσει τὸ πολὺ λαϊκὸ κοινὸν ἀπὸ τὸ θέατρο, ἀναγκάζοντάς το νὰ περιορίσῃ τὴν θεατρικὴν του τάσιν στοὺς λογῆς Καραγκιόζηδες ποὺ ἀγωνίζονται νὰ τοῦ δώσουν πολὺ ἀληθινώτερα καὶ ζωντανώτερα ὅ,τι δὲ βρίσκει ἐκεῖ ποὺ ἔπρεπε, θὰ εἶτανε κρίμα οἱ παράδες τοῦ βραβείου νὰ πεταχτοῦνε ἄδικα καὶ παράλογα σὲ ψεύτικες ἐπιτυχίες ποὺ τίς δήμεύοιεν τὸ λιγιστὸ θεατρικόν μας κοινὸν κεντριζόμενον ἀπὸ Τύπον ἀνάξιον νὰ βοηθήσῃ τὴ θεατρικὴν μας προκοπὴν.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΡΜΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ

1) Συσταίνεται «Ἐκπαιδευτικὸς Ὁμιλος» μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἰδρύσῃ ἕνα Πρότυπον Δημοτικὸν Σχολεῖον στὴν Ἀθήναν καὶ νὰ βοηθήσῃ ν' ἀναμορφωθῇ, μὲ τὸν καιρὸ, ἡ Ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις.

2) Μέσα γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του θὰ μεταχειρίζεται ὁ Ὁμιλος διαλέξεις καὶ ἐκδόσι βιβλίων, ἐφημερίδας καὶ περιοδικοῦ.

3) Ὁ Ὁμιλος ἔχει ἔδραν του τὴν Ἀθήναν.

4) Ἰδρυταὶ τοῦ Ὁμίλου εἶναι οἱ Ἐφοροὶ τοῦ Προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τὰ μέλη ποὺ ψήφισαν τὸ Καταστατικόν.

5) Τὸν Ὁμιλον τὸν διευθύνει ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἑπτὰ Ἰδρυτάς. Τρεῖς ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐφορίας τοῦ Σχολείου.

6) Τὴν Ἐπιτροπὴν τὴν ἐκλέγουν μὲ πλειοψηφίαν οἱ Ἰδρυταὶ κάθε τρία χρόνια, τὴν Ἐφορίαν κάθε ἔξ.